

כל הגמ' פרק שלישי גימין

(א) [נתקן פה. כמות פג:] (ב) [ל"ל רבא וכן איתא בערוך ערך אר"ב] (ג) [מוספתא רפ"ג] (ד) [וימא ו. וש"נ] (ה) [עירובין ל: וש"נ] (ו) [גמ' פ"ג מהלכות תרומות משמע דלא גרס בזה מעשר לאבדך כו'] (ז) [ב"ה יג: ע"ש בטורות נח: ע"ש מנחות נד:] (ח) [נ"ל לפרוע] (ט) [ב"ב קס"ג:] (י) [ב"ב קס"ג:] (יא) [ל"ל תרומה ומעשר ר"ש מדקמי ותי' רש"י, ט' סוף פ"א ופ"ב דמלה. נמוקי הגר"צ, ועי' רש"ב] שביבא מקור מטבול יום פ"ד מ"א

תורה אור השלם

1. וְחֹשֶׁב לָכֶם תְּרוּמָתְכֶם פְּדוּן מִן הַיָּדוּן וְכַמְלֵאָה מִן דְּקָבָב: במדבר יח כז

מוסף רש"י

וקטינא דארעא. שדות קטנות. (כמותות צא.) שלא מן המוקף. מדבר שאינו סמוך לו באותו כל דליה מניה וביה (עירובין ז:) מן שאינו סמוך לו, כגון (ביצה לב:) אין מקיפין שמי חציות, וכמו (נדה עא:) מקפת וקרא לה שם, לשון מקיפי ומגנין זה זה, ואסור להצר להפריש ממה שאין לפניו על מה שלפניו, דשאל אותו שהוא סמוך עליו אינו בעין, שנאמר או נקב, ומלא שאין אומר כלום ואוכל עבלי (תורין ז.) ונחשב לכם תרומתכם. גלוס כמי (ביצה ג.)

עניי כוסיים. ששם אין עניי ישראל צעיר ויש עניי כותיים מפריש לזורכס ויעכנס לעזמו שאף הם זוכים בהן דכותיים גרי אמת הם. ולתנא קמא גרי אריות הם ולא יפריש בשבילם אלא בשביל עניי ישראל יפריש בכל מקום שהם: **וזה הנה כמה שצידו.** הלוה הזה אינו חייב (לפרוש משלו שהרי הלוהו ע"מ שלא ליפרע הימנו: **דעבוד קנטפא.** דקאמר מפריש עליו בחזקת עניי ישראל וזהו עבוד קמא ומאי שנא לעשירות דלא עבוד תקנתא ומיהא שכיחא עשירות לא שכיחא אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי חבדך מית אשר איתעשר לא תאשר: מת צריך ליטול רשות וכי: תניא רבי אומר יורשין שירשו ומי איבא יורשין דלא ירתי אלא אמר ר' יוחנן בשירשו קרקע ולא שירשו כספים א"ר יוחנן הניח מלא מחט גובה מלא מחט קרדום גובה מלא מחט קרדום ור' יוחנן אמר יאפילו הניח מלא מחט גובה מלא קרדום וכמעשה דקטינא דאביי: ת"ר ישראל שאמר ללוי מעשר יש לך בידי אין הוששין לתרומת מעשר שבו כור מעשר יש לך בידי הוששין לתרומת מעשר שבו מאי קאמר אמר אביי ה"ק ישראל שאמר ללוי מעשר יש לך בידי והילך דמיו אין הוששין שמא עשאו תרומת מעשר על מקום אחר כור מעשר יש לך בידי והילך דמיו הוששין שמא עשאו תרומת מעשר על מקום אחר א"ר אבו ברשיע עסקינן דשקלי דמי ומשוו ליה תרומת מעשר אלא אמר רב משרשיא בריה דרב אידי הכי קאמר ישראל שאמר לבן לוי מעשר לאבדך בידי הילך דמיו אין הוששין שמא עשאו תרומת מעשר על מקום אחר כור מעשר אביו לאבדך בידי והילך דמיו הוששין שמא עשאו אביו תרומת מעשר על מקום אחר וכי נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף אלא אמר רב אשי ה"ק בן ישראל שאמר ללוי כך אמר לי אבא מעשר לך בידי או מעשר לאבדך בידי הוששין לתרומת מעשר שבו כיון דלא קיין לא הוה מתקן ליה בעל הבית כור מעשר לך בידי או כור מעשר לאבדך בידי אין הוששין לתרומת מעשר שבו כיון דקיין תקוני תקניה בעל הבית וכי יש לו רשות לבעה"ב לתרום תרומת מעשר אין אבא אלעזר בן גמלא היא דתניא אבא אלעזר בן גמלא אומר ונחשב לכם תרומתכם בשתי

איבא בנייהו עניי כותיים. אומר ר"י דלא תקינו אלא בחזקת עניי העיר ואלו כמו שפירש הקונטרס לתנא קמא גרי אריות הם ולא יפריש בשבילם אלא בשביל עניי ישראל יפריש בכל מקום שהם: **תניא רבי אומר** יורשין שירשו. מפריש עליהם אצל לא ירשו לא מפריש עליהם ואסיפא קאי ואם הלוה בפני צ"ד אין צריך ליטול רשות מן היורשים אצל ארישא דקמתי מת צריך ליטול רשות מן היורשים לא מני קאי ד"ש אם לא עליהן מוטל לפרוע חוב צדיקה: **ובמעשה דקטינא דאביי.** ואע"ג דאמר המס צמי שהיה נשוי (כמותות דף ע"ג:) דאי אמרו ליה הני תמשינ דמי קטינא סלקי סלקוהי הכא תקנתא דרבנן היא: **הילך דמיו הוששין שמא עשאו בו.** פירש בקונט' לאחר שקיבל המעות עשאו תרומת מעשר וקסה לר"י דלאחר שמכרו אין יכול לעשותו הא לא מיחסר משיכה שהרי צרשות ישראל קאי אלא י"ל דשמתא עשאו קודם צרשתי עסקינן דשקלי דמי ומשוו ליה כור תרומת מעשר פירוש ומשוו ליה כור תרומת מעשר מעיקרא: **מעשר לאבדך בידי הילך דמיו.** תימה אמאי נקט השתא הילך דמיו ועוד אמאי חוששין כלל שעשאו אביו תרומת מעשר והא אדרבה חזקה על חצר שאינו מוציא דבר שאינו מתוקן מתוקן ידו כדלמרי (פסחים דף ע"ג.) חצרת שמת והניח מגורה מליאה פירות וי"ל בדוחק דקסדר דמסתמא אביו אמר לו אם הוא מתוקן או אינו מתוקן ואם לא נטל דמיו רמי אנפשיה לנורך ועלמו ומדבר שאמר לו אביו ואם לא מדבר חשבינן ליה בחזקת מתוקן אצל כשנטל דמיו לנורך אחרים לא רמי אנפשיה ומדבר ר"י ובי נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף. תימה דתנן במסכת ציבורים (פ"ג מ"ה) תרומת מעשר שזה לציבורים צמי דרכים ניטלת מן הטעור על הטמא ושלא מן המוקף ואמר נמי בירושלמי דף צ"ב דתרומות (ה"א) כל התורה כולה למידה ומלמדה חוץ מתרומת מעשר שמלמדה ואינה למידה דבתרומת מעשר כתיב (במדבר יח) ממנו מן המוקף ומוקמי ליה בתרומה גדולה ולא בתרומת מעשר וצ"ל הזהב

(צ"מ דף מט.) אמרינן ישראל שאמר לבן לוי מעשר יש לך בידי רשאי צן לוי לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר והכא פריך אחרות מעשר וכי נחשדו בו וי"ל מדרבנן אף תרומת מעשר צמי מוקף והא דקאמר רשאי צן לוי היינו בשבתות וי"ט דשרי כדלמרי בהאשה רבה (יבמות דף כ"ג.) וקשה דצ"ל המפקיד (צ"מ דף נח.) תנן המפקיד פירות אצל חבירו אפילו הן אצודין לא יגע בהן ומפרש רב נחמן בר יצחק בגמרא דחיישינן שמא עשאו (ת"ר) תרומת מעשר על מקום אחר ואמאי וכי נחשדו לתרום שלא מן המוקף ואומר ר"ת דגבי פקדון חיישינן טפי וזכששא מועטת תולין הדבר להחמיר שלא ליגע בו וחיישינן שמא בשבתות וי"ט עשאו דשרי שלא מן המוקף כדלמרי רבה (יבמות דף כ"ג.) אצל צשאר מקומות לא חיישינן דלא שכיחא שיהא לו פירות צביתו ולא יהא לו די לשבת אם לא יעשרו ממקום אחר וי"ט דדוקא צברים לא נחשדו לתרום שלא מן המוקף דהכא איירי צבן לוי שניתן לו מעשר ואין נותנין אלא להצר כדאיתא בצרוב (תולין דף ק"ג:) אין נותנין מתנות לכהן עם הארץ אצל המפקיד כל אדם מפקיד אף שאינו בקיין בהלכות מוקף וא"ת הלא דציבורים דנטילתה שלא מן המוקף היכי מני למימר דמדאורייתא איירי הא קתני וצריכה שיעור בתרומה ומדאורייתא לתרומה גדולה אין לה שיעור דחטא אחת פוטרת את הכרי וי"ל דאין לה שיעור למטה אצל יש לה שיעור למעלה דאין יכול לעשות כל גורני תרומה דבעין ראשית שצריכה ניכרים וכי האי גונא איבא צריש מסכת פאה (פ"ג מ"ה) גבי אלו דברים שאין להם שיעור: **ל' תרום** ש"א מן המוקף. פי' בקונטרס דשמתא צביתה עשה אינה צעין ואין נראה דתרומה גדולה מדאורייתא צמי מוקף וא"כ אפילו שתייהן לפניו ובתרומת מעשר נמי דלא צעין מוקף אלא מדרבנן נראה דהיינו משום גזירה אטו תרומה גדולה ובעינן מוקף אפילו שתייהן לפניו כמו בתרומה גדולה וגבי חלה נמי תנן מוקף אפילו שתייהן לפניו: וא"ת והא מוקי לה כצבא אלעזר צן גמלא דאמר ניטלת מאומד וא"כ כי לא קיין נמי ליחוס דלמא תקוניה תקניה צעה"צ מאומד וי"ל דאינו תורם מאומד דבר שאינו שלו שאינו רואה להפסיד לא ללוי ולא לכהן: **אין אבא אלעזר בן גמלא היא.** וא"ת נהי שיש לו רשות לתרום שמא לא חשש לתרום מעשר שעתיד ליתן ללוי והיאך נמיר מספק וי"ל דכיון שהרשות צידו ושהה זמן גדול צביתו ומלוה עליה רמיא סתמא דמילתא דתקוניה תקניה:

איבא בנייהו עניי כותיים. אומר ר"י דלא תקינו אלא בחזקת עניי העיר ואלו כמו שפירש הקונטרס לתנא קמא גרי אריות הם ולא יפריש בשבילם אלא בשביל עניי ישראל יפריש בכל מקום שהם: **תניא רבי אומר** יורשין שירשו. מפריש עליהם אצל לא ירשו לא מפריש עליהם ואסיפא קאי ואם הלוה בפני צ"ד אין צריך ליטול רשות מן היורשים אצל ארישא דקמתי מת צריך ליטול רשות מן היורשים לא מני קאי ד"ש אם לא עליהן מוטל לפרוע חוב צדיקה: **ובמעשה דקטינא דאביי.** ואע"ג דאמר המס צמי שהיה נשוי (כמותות דף ע"ג:) דאי אמרו ליה הני תמשינ דמי קטינא סלקי סלקוהי הכא תקנתא דרבנן היא: **הילך דמיו הוששין שמא עשאו בו.** פירש בקונט' לאחר שקיבל המעות עשאו תרומת מעשר וקסה לר"י דלאחר שמכרו אין יכול לעשותו הא לא מיחסר משיכה שהרי צרשות ישראל קאי אלא י"ל דשמתא עשאו קודם צרשתי עסקינן דשקלי דמי ומשוו ליה כור תרומת מעשר פירוש ומשוו ליה כור תרומת מעשר מעיקרא: **מעשר לאבדך בידי הילך דמיו.** תימה אמאי נקט השתא הילך דמיו ועוד אמאי חוששין כלל שעשאו אביו תרומת מעשר והא אדרבה חזקה על חצר שאינו מוציא דבר שאינו מתוקן מתוקן ידו כדלמרי (פסחים דף ע"ג.) חצרת שמת והניח מגורה מליאה פירות וי"ל בדוחק דקסדר דמסתמא אביו אמר לו אם הוא מתוקן או אינו מתוקן ואם לא נטל דמיו רמי אנפשיה לנורך ועלמו ומדבר שאמר לו אביו ואם לא מדבר חשבינן ליה בחזקת מתוקן אצל כשנטל דמיו לנורך אחרים לא רמי אנפשיה ומדבר ר"י ובי נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף. תימה דתנן במסכת ציבורים (פ"ג מ"ה) תרומת מעשר שזה לציבורים צמי דרכים ניטלת מן הטעור על הטמא ושלא מן המוקף ואמר נמי בירושלמי דף צ"ב דתרומות (ה"א) כל התורה כולה למידה ומלמדה חוץ מתרומת מעשר שמלמדה ואינה למידה דבתרומת מעשר כתיב (במדבר יח) ממנו מן המוקף ומוקמי ליה בתרומה גדולה ולא בתרומת מעשר וצ"ל הזהב

(צ"מ דף מט.) אמרינן ישראל שאמר לבן לוי מעשר יש לך בידי רשאי צן לוי לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר והכא פריך אחרות מעשר וכי נחשדו בו וי"ל מדרבנן אף תרומת מעשר צמי מוקף והא דקאמר רשאי צן לוי היינו בשבתות וי"ט דשרי כדלמרי בהאשה רבה (יבמות דף כ"ג.) וקשה דצ"ל המפקיד (צ"מ דף נח.) תנן המפקיד פירות אצל חבירו אפילו הן אצודין לא יגע בהן ומפרש רב נחמן בר יצחק בגמרא דחיישינן שמא עשאו (ת"ר) תרומת מעשר על מקום אחר ואמאי וכי נחשדו לתרום שלא מן המוקף ואומר ר"ת דגבי פקדון חיישינן טפי וזכששא מועטת תולין הדבר להחמיר שלא ליגע בו וחיישינן שמא בשבתות וי"ט עשאו דשרי שלא מן המוקף כדלמרי רבה (יבמות דף כ"ג.) אצל צשאר מקומות לא חיישינן דלא שכיחא שיהא לו פירות צביתו ולא יהא לו די לשבת אם לא יעשרו ממקום אחר וי"ט דדוקא צברים לא נחשדו לתרום שלא מן המוקף דהכא איירי צבן לוי שניתן לו מעשר ואין נותנין אלא להצר כדאיתא בצרוב (תולין דף ק"ג:) אין נותנין מתנות לכהן עם הארץ אצל המפקיד כל אדם מפקיד אף שאינו בקיין בהלכות מוקף וא"ת הלא דציבורים דנטילתה שלא מן המוקף היכי מני למימר דמדאורייתא איירי הא קתני וצריכה שיעור בתרומה ומדאורייתא לתרומה גדולה אין לה שיעור דחטא אחת פוטרת את הכרי וי"ל דאין לה שיעור למטה אצל יש לה שיעור למעלה דאין יכול לעשות כל גורני תרומה דבעין ראשית שצריכה ניכרים וכי האי גונא איבא צריש מסכת פאה (פ"ג מ"ה) גבי אלו דברים שאין להם שיעור: **ל' תרום** ש"א מן המוקף. פי' בקונטרס דשמתא צביתה עשה אינה צעין ואין נראה דתרומה גדולה מדאורייתא צמי מוקף וא"כ אפילו שתייהן לפניו ובתרומת מעשר נמי דלא צעין מוקף אלא מדרבנן נראה דהיינו משום גזירה אטו תרומה גדולה ובעינן מוקף אפילו שתייהן לפניו כמו בתרומה גדולה וגבי חלה נמי תנן מוקף אפילו שתייהן לפניו: וא"ת והא מוקי לה כצבא אלעזר צן גמלא דאמר ניטלת מאומד וא"כ כי לא קיין נמי ליחוס דלמא תקוניה תקניה צעה"צ מאומד וי"ל דאינו תורם מאומד דבר שאינו שלו שאינו רואה להפסיד לא ללוי ולא לכהן: **אין אבא אלעזר בן גמלא היא.** וא"ת נהי שיש לו רשות לתרום שמא לא חשש לתרום מעשר שעתיד ליתן ללוי והיאך נמיר מספק וי"ל דכיון שהרשות צידו ושהה זמן גדול צביתו ומלוה עליה רמיא סתמא דמילתא דתקוניה תקניה:

1. וְחֹשֶׁב לָכֶם תְּרוּמָתְכֶם פְּדוּן מִן הַיָּדוּן וְכַמְלֵאָה מִן דְּקָבָב: במדבר יח כז
2. וְחֹשֶׁב לָכֶם תְּרוּמָתְכֶם פְּדוּן מִן הַיָּדוּן וְכַמְלֵאָה מִן דְּקָבָב: במדבר יח כז
3. וְחֹשֶׁב לָכֶם תְּרוּמָתְכֶם פְּדוּן מִן הַיָּדוּן וְכַמְלֵאָה מִן דְּקָבָב: במדבר יח כז
4. וְחֹשֶׁב לָכֶם תְּרוּמָתְכֶם פְּדוּן מִן הַיָּדוּן וְכַמְלֵאָה מִן דְּקָבָב: במדבר יח כז
5. וְחֹשֶׁב לָכֶם תְּרוּמָתְכֶם פְּדוּן מִן הַיָּדוּן וְכַמְלֵאָה מִן דְּקָבָב: במדבר יח כז
6. וְחֹשֶׁב לָכֶם תְּרוּמָתְכֶם פְּדוּן מִן הַיָּדוּן וְכַמְלֵאָה מִן דְּקָבָב: במדבר יח כז
7. וְחֹשֶׁב לָכֶם תְּרוּמָתְכֶם פְּדוּן מִן הַיָּדוּן וְכַמְלֵאָה מִן דְּקָבָב: במדבר יח כז
8. וְחֹשֶׁב לָכֶם תְּרוּמָתְכֶם פְּדוּן מִן הַיָּדוּן וְכַמְלֵאָה מִן דְּקָבָב: במדבר יח כז
9. וְחֹשֶׁב לָכֶם תְּרוּמָתְכֶם פְּדוּן מִן הַיָּדוּן וְכַמְלֵאָה מִן דְּקָבָב: במדבר יח כז
10. וְחֹשֶׁב לָכֶם תְּרוּמָתְכֶם פְּדוּן מִן הַיָּדוּן וְכַמְלֵאָה מִן דְּקָבָב: במדבר יח כז

פסקי רי"ד

העשיר העני אין מפרשין עליו וזכה הלה במה שבידו: מ"ט דלמיתה עבוד רבנן תקנתא ופי"ט דלעשירות לא עבוד תקנתא: מיתה שכיחא עשירות לא שכיחא אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי מית חבדך אשר איתר לא אשר: